

Till Socialdepartementet

Remiss av promemorian Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29)

KSAN – Kvinnoorganisationernas samarbetsråd i alkohol- och narkotikafrågor är en paraplyorganisation med fokus på tjejs och kvinnors hälsa, lika möjligheter, rätt till jämlik sjukvård, jämlik missbruksvård och rätt att leva utan att bli utsatt för våld. Totalt samlar våra medlemsorganisationer över 100 000 kvinnor.

Sammanfattning av utredningens förslag

I promemorian föreslås införandet av ett obligatoriskt krav på aktivitet för den som uppbär försörjningsstöd. Det ska utgöra ett komplement till befintliga insatser från bland annat Arbetsförmedlingen, eller andra åtaganden såsom arbete eller studier. Den ska vara anpassad till den enskildes förmåga och övriga insatser, vilket innebär att i normalfallet ska aktiviteten tillsammans med andra insatser motsvara en sysselsättning på heltid. Kravet föreslås infalla efter att den enskilde haft försörjningsstöd i två månader och socialnämnden föreslås ansvara för planeringen av aktivitet och att dokumentera denna i en individuell plan. Den som inte deltar enligt plan i anvisad aktivitet, utan att redogöra för godtagbara skäl, kan antingen få nedsatt försörjningsstöd eller helt vägras försörjningsstöd.

Utredningen föreslår fyra insatser:

- 1) aktiviteter som syftar till att motivera individen eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dess syften
- 2) aktiviteter som syftar till att öka individens språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften
- 3) arbetsplatsförlagda aktiviteter inom en kommunal förvaltning
- 4) aktiviteter inriktade på jobbsökande

Aktivitetserna som socialnämnden anvisar ska betraktas som insatser enligt socialtjänstlagen. De kommer därmed att omfattas av de ambitionshöjningar som regeringen lämnat i sitt förslag till ny socialtjänstlag. Kommunala insatser inom det arbetsmarknadspolitiska området ska i och med detta vara förebyggande, tillgängliga, jämställda och kunskapsbaserade.

Kommunala insatser och arbetsförmedlingens uppdrag

KSAN anser att promemorian är gedigen och belyser komplexiteten i frågeställningen. Bristen på forskning om vilka insatser som ger resultat för målgruppen, som inte är homogen, är en betydande svårighet. Likaså otydligheten gentemot Arbetsförmedlingens uppdrag. Det finns en betydande risk för en ökad byråkrati och konflikter vid olika bedömningar.

KSAN är frågande till avgränsningen med endast kommunala insatser och arbetsplatsförlagda aktiviteter inom en kommunal förvaltning. Med hänsyn till de stora volymer av biståndstagare som behöver få praktik skulle det i många kommuner vara omöjligt att lösa uppdraget om det avgränsas till kommunal förvaltning. En stor del av möjlig verksamhet är dessutom idag upphandlad och drivs med annan huvudman.

KSAN bedömer det som anmärkningsvärt att kommunen blir skyldig att täcka upp för inaktivitet i statliga arbetsmarknadspolitiska program. Att ge kommunen utvidgat ansvar för arbetsmarknadspolitiken innebär en påtaglig risk att Arbetsförmedlingen drar sig tillbaka ännu mer när det gäller ansvaret för de som omfattas av kommunens aktivitetskrav. Utredningens förslag bidrar heller inte till någon ökad tydlighet vad gäller kommunernas roll i arbetsmarknadspolitiken och ansvarsfördelningen mellan kommun och stat, vilket KSAN tycker är beklagligt.

Individer med försörjningsstöd

En majoritet av de människor som söker försörjningsstöd behöver tillfällig hjälp i avvaktan på inkomster från lön, arbetslöshetskassa, sjukförsäkring eller studiemedel. Två månaders regeln skulle innebära att en stor grupp skulle erbjudas insats en kort tid. KSAN anser att det inte är effektiv resursanvändning.

Arbetslösa som söker försörjningsstöd under längre tid står vanligen långt ifrån arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen bedömer ofta dem som icke anställningsbara. Orsaken kan t.ex. vara fysisk/psykisk ohälsa eller andra brister i den kompetens som krävs på arbetsmarknaden. KSAN ställer sig tveksam hur tillräckligt utrymme för handledning och stöd till deltagarna ska kunna skapas i redan pressade verksamheter inom välfärden. Liksom till att specialiserad kompetens kring arbetsrehabilitering finns.

Barnrättsperspektiv och jämställdhetsperspektiv

KSAN anser att aktivitetskravet inte ska anpassas till i vilken mån kommunen erbjuder barnomsorg. Invändningarna är flera såsom vikten av likvärdighet över landet, jämställdhetsperspektiv och ur barnrättsperspektiv. Det krävs en reglering och finansiering av förskola och fritidshem på heltid för att säkerställa föräldrars skyldighet och rätt till insatser inom ramen för aktivitetskravet.

KSAN instämmer i utredningens konstaterande att föräldrar som blir självförsörjande och att hushållets ekonomiska situation förbättras är centralt ur ett barnrättsperspektiv. KSAN vill också betona att det är en skyddsfaktor för att minska risken att barn lockas till kriminalitet och utanförskap.

KSAN anser att ett tydligt kvinnoperspektiv måste finnas vid utformningen av aktiviteterna. Arbetsmarknaden är inte jämställd, även om det vore önskvärt, och insatserna som ska leda till framtida arbete måste anpassas till detta.

Full finansiering

KSAN bedömer att det krävs full finansiering enligt finansieringsprincipen för att den föreslagna reformen ska lyckas. En otillräcklig finansiering skulle belasta en redan hårt pressad socialtjänst, som det dessutom finns stora förväntningar på i många delar framåt.